

הדודה היתה יהודיה, החבר היה נאצי

המקבילות לכיתה החמישית והשישית של הגימנסיה. בואת נסתיו לימודי, בשנת 1922. הנער בן 16 נדרש לעבוד, כדי להקל על המצוקה הכספית שנוצרה בבית, עקב חוסר הכישרון הכלכלי של האב.

אבא זה לא אהב אותי מנתי הספר. אני מוכרח להגיד שלא הייתי דחאק התלמיד החרון ביותר... במילים אחרות: הוא היה תלמיד גרוע. גם לאחר מכן לא קרא בחייו שוט טפר, מלבד קומץ קטן של ספרים על היהדות, לצורך תפקודו התוצאה: אייכמן הנהו גם כיום זכר-השנאה על החריה בור ועם-הארץ בכל השטחים, דל בסיגונו ובאוצר-המלים שלו — עקיד שלא ידע מעולם מאומה, טרם לשטח האחד בו עסק. זוהי תמונה השכלתית מושלמת של "אישי-ביצוע" — תמונה הידועה היטב גם בישראל.

★ ★ ★

אשתו של הדוד פריץ

במשך שנותיו וחצי עבר הנער אדולף אייכמן כזכר בוגרות לצרכי-השמה, שהיו שייכות לבורות של אותה חברת-ההשמלות בו עבד, בשעתו, האב. באותו זמן, באשית שנות העשרים, החל עידן הריוו. אולם כעבור שנתיים וחצי, אמר לי אבא שכך לא אוכל להמשיך לעבוד, שכך לא עולים אף פעם על ענף ירוק" (אימרה גרמנית שכתבתה: הגיע מצב של רחוק).

אחת שעה קצרה נאווה מודעה בעתון יומי, בה נאמר כי חברת-ההנסט הבינלאומית ואקוט אויז (שעגולותיה זכורות היטב לתלמידי בארץ) מחפשת סוכן-גוסט. בן-דוד של אמי השנה, ד"ר פרידריך, אציל מבית היימרה, היה נשיא מועדון עובדי המכוניות באוסטריה. אמי השניה, שבמקרים כאלה תמיד נטלה בכוח את היוזמה לידיה, פנתה אל בן-הדוד הנה, שקראו לו בשם, הדוד פריץ. הוא גר בחינה, והיה ידיד קרוב של נשיא חברת ואקוט באוסטריה, אדם בשם הר וייס.

הדוד פריץ חשוב לסיפור. כי הדוד פריץ היה נשוי ליהודיה. לדברי אייכמן גם רחחו שמעוה כי אביו של הדוד פריץ עצמו, האציל פון-היימרה, היה יהודי-למחצה. על כל פנים, לא חסרו יהודים במשפחת אייכמן. ברבות הימים עזר אייכמן לכת-דודתו היהודית למחנה לברונת לחץ-ארץ — אחד המיקרים המעטים בו הפר את ההנחיות שניתנו לו, ואף לא זיווח על כך לממונים עליו.

הדוד פריץ פנה אל המנהל היהודי של חברת ואקוט. הכל סודר לפי מיטב כללי הפרד-סקציה: למרות שמאות אנשים ענו לאותה מודעה בעתון, קיבל המנהל המקומי בינץ הוראה לשלוח רק את אייכמן הצעיר אל ההנהלה בחינה. שם נתקבל על-ידי יהודי בשם פופר, שהודיע לו שיש הוראה להעסיקו, למרות גילו הצעיר מדי, במשכורת התחלתית של 250 שילינגים אוסטריים. זה היה בשנת 1928, אייכמן היה אז בן 22.

במשך חמש וחצי שנים עבד אייכמן כסוכן-גוסט של חברת ואקוט. תפקידו היה לעבור את תחנות-הבגנון במחוזו הקבוע, למכור קצין את סחורות חברתו, לדאוג להקמתן של תחנות חדשות. היתה זאת עבודה שיגרתית, שלא חיבה הרבה יוזמה, מחוץ לעיר, באחת הפינות היפות של העולם, וכפי כל הסימנים היה אייכמן מרוצה בחלקו. בסופי השבוע חזר לבית הוריו, ישב בבית-קפה וקרא את העיתונים שהיו מוגנים שם. אחד מאלה היה הפלקישר ביאובכטר ("המשקיף הגועני") — עתונה של מפלגת-הפועלים הנאצי-סוציאליסטית ("הנאצית", בקיצור), שעמדה אז בשלב המכריע של מאבקו על השלטון. הסוכן-גוסט אייכמן קרא עתון זה בהתלהבות גוברת והולכת.

★ ★ ★

רובה מירי הגנרל

בית ההורים לא שמע אייכמן על פוליטיקה. גם האב וגם האם היו פרוטסטנטים אדוקים, שהשקיעו את זמנם הפנוי בענייני כנסייתם — כנסיית מיעוט קטן ומתבדל באוסטריה הקתולית.

אך הפוליטיקה הדרה באותן שנים סוערות אל תוככי בית-הספר. בכיתתו של אייכמן, כמו בכל כיתה אחרת, נוצרות "קבוצות" — קבוצה "לאומית" (היינו גרמנית-לאומית, שדגלה בסיפוח אוסטריה לרייך), קבוצה "מונארכיסטית" (שדגלה בלאומיות אוסטריה, ובהחזרת הקיסר מבית האבסבורג לכיסאו), קבוצה "סוציאליסטית" (של המפלגה הסוציאליסטית-דמוקרטית האוסטרית, שהיתה שמאלית ומארכיסטית מרוב חברותיה באירופה), מספר אייכמן "אלה היו קבוצות בלתי-מוזיקות, כמובן. כל אחד קלט משהו, מבלי לחשוב משהו מיוחד על זה. הלכו למפלגה זו או אחרת, פשוט מפני שידע טוב מהכיתה היה מלוכני או לאומני. כמובן, הם לא הלכו למפלגה, בתור שכזאת, אלא לקבוצה בכיתה, בכיתה בית-הספר, כפי שקבוצות כאלה נוצרות."

אייכמן הפך מלוכני. מודע? היה לו ידיד טוב, שאביו המנוח היה מארשל בצבא הקיסר האוסטרי. המשפחה שמה, כמובן, על ירושה מפוארת זו בראש מורם. אייכמן, הבורגני הקטן מעריץ-המרות, נמשך להתי זה של האצולה הצבאית הסנובית. חברו גייס אותו בקלות ל"ברית לוחמי-החזית הצעירים", תנועת-הנוער של "אירגון לוחמי-החזית של האוסטרים הגרמנים", מעין אגודה של חילים משוחררים בעלי מגמה ימנית.

מטרה אייכמן: "מחוך לשוין-בונד הסוציאליסטי, היה זה האירגון היחיד שהעז — אם כי לעתים רחוקות — אבל שהעז, לצעוד ברחובות. היה ברור כי הוא נהנה מתמיכת הממשלה האוסטרית... חברי החוגים, שהיו מאורגנים באירגון לוחמי-החזית, היו ברובם מלוכניים, קצינים (משוחררים), סמלים ואף טוראים. חלק קטן יותר היה בעל השקפה פוליטית נוצרית. רק חלק קטן, חלק זעיר לגמרי, היה או לאומני. על הנציג-סוציאליזם עוד לא שמעו אז." לאירגון היה קשר עם ארגון "קובע הפלדה" הימני בגרמניה. היו בו גם כמה חברים יהודיים, ובחוג המצומצם של ידידיו של אייכמן היה אחד ראובניץ, שאמו היתה יהודיה.

אירגון שנהנה מתמיכת השלטון, שהספיק למרות ולצבאיות — זה התאים בדיוק לאייכמן הקטן. קודם לכן היה חבר בימקס. בימי א', אחרי שהלך עם הוריו לכנסייה, ביקר במועדון הצעירים הנוצריים. חוץ מזה השתייך לנואודרפולג — ארגון-הצופים החתיק, אולם עתה הצטרף ללוחמי-החזית. בשבתות נסע עם חבריו אל המטבח של האירגון, באחד הפרברים, כדי לירות בכדורים חיים אל לוחמי-המטרה. היום הגדול בחייו הגיע כאשר גנרל אמיתי — רב-אלוף דורוסקה פון-ארנזאל — לחץ לידו קאראבין (רובה מקוצר של חיל-הפרשים) והדריך אותו ביריה. "את זה אני זוכר עד היום בדיוק", אמר אייכמן בגיאומי, לפקד לס.

ביום הולדתו של הקיסר הגרמני, ששהה בגלות הולנד, שלח לו הנער אייכמן מכתב-ברכה. לבו מלא אהבה כאשר קיבל מכתב-תודה מן השליש של הקיסר הגולה.

במועדון הצעירים הנוצריים. חוץ מזה השתייך לנואודרפולג — ארגון-הצופים החתיק, אולם עתה הצטרף ללוחמי-החזית. בשבתות נסע עם חבריו אל המטבח של האירגון, באחד הפרברים, כדי לירות בכדורים חיים אל לוחמי-המטרה. היום הגדול בחייו הגיע כאשר גנרל אמיתי — רב-אלוף דורוסקה פון-ארנזאל — לחץ לידו קאראבין (רובה מקוצר של חיל-הפרשים) והדריך אותו ביריה. "את זה אני זוכר עד היום בדיוק", אמר אייכמן בגיאומי, לפקד לס.

ביום הולדתו של הקיסר הגרמני, ששהה בגלות הולנד, שלח לו הנער אייכמן מכתב-ברכה. לבו מלא אהבה כאשר קיבל מכתב-תודה מן השליש של הקיסר הגולה.

במועדון הצעירים הנוצריים. חוץ מזה השתייך לנואודרפולג — ארגון-הצופים החתיק, אולם עתה הצטרף ללוחמי-החזית. בשבתות נסע עם חבריו אל המטבח של האירגון, באחד הפרברים, כדי לירות בכדורים חיים אל לוחמי-המטרה. היום הגדול בחייו הגיע כאשר גנרל אמיתי — רב-אלוף דורוסקה פון-ארנזאל — לחץ לידו קאראבין (רובה מקוצר של חיל-הפרשים) והדריך אותו ביריה. "את זה אני זוכר עד היום בדיוק", אמר אייכמן בגיאומי, לפקד לס.

★ ★ ★

צעיר בשם קאזטנברונר

לאייכמן עצמו לא נראה הדבר כמוארע גורלי, באותו זמן. באחד הימים ביקר בפעם הראשונה באסיפה של מפלגת-הפועלים הנאצי-סוציאליסטית. נאם בה הגאון

מוכן לסבול עבור עתונותו, לקבל את העונש הצורך המגיע לו, שהוא עונש-מחמת. כל ההתחמקות, ההשתמטות, הקישוטים והתירוצים שלו מעוררים את הרושם שאינם באים כדי להקל על העונש, אלא כדי לזכות במידה של סלחנות אישית, במחילה של אבא. כך נהוג ילד הידוע שעשה מעשה רע (רע בעיני אבא, לאו דחאק בעיני עצמו), והמעדיף מנה של מכות על מצב ממושך של רוגז ומורת-רוח אבהיים.

פעם, באמצע החקירה, חלה לס ולא הופיע אצל אייכמן במשך שני ימים רצופים. מיד חלה אייכמן עצמו ולקה בהתקפה של חום גבוה. שוב לא יכול היה להתקיים ללא תחליף של אבא.

★ ★ ★

יזד בת-יחוקי

עוד לרגע בו חזר אייכמן לגרמניה, בגיל 27, נהולו כל ענייניו בידי הוריו. ההורים החליטו מה יעשה, סידרו לו את משרותיו ואף דאגו לכך שיגורו בביתם עד אותו גיל. על כן יש מידה רבה של כנות בדברי אייכמן בזכרונותיו באמרו:

"ראיתי באבי מרות מוחלטת, וכן גם באמי, שלמרבח הצער מתה בעודה צעירה. הכרתי במרוחם של מורי ושל מעבידי, ולאחר מכן של הממונים עלי במשרד ובס. אפשר להעלות בדמיון שגמל יעבור בעד קוף המחט, אך אי-אפשר היה להעלות בדמיון שאני אפר פקודות שניתנו לי."

מי האב, שכיון את חיי בנו בשנים חשוכות אלה? אדולף קארל אייכמן (להבדיל מאוטו אדולף אייכמן, הבן) היה בורגני ועיר, שהצטיין בחוסר-כישורן מוחלט בעסקים. הוא עבד במשרד חברת-ההשמלות בסולונגן, גרמניה. כאשר חברה זו העניקה אשראי לחברת-ההשמלות בלינץ, אוסטריה, הועבר האב לשם. כעבור שנה העביר לשם גם את משפחתו. אחרי שנים ארוכות של עבודה שיגרתית כמנהל מסחרי, חסך האב סכום כסף והחליט לפרוש מחברת-ההשמלות, תוך קבלת פנסיה. מיד לאחר מכן ייסד חברת מיקרות קטנטנה, בה היו לו 51 אחוז של המניות. בחברה עבדו כעשרה פועלים, וגם אייכמן הבן עבד בה כמה חודשים ככורה, מתחת לפני האדמה. אולם החברה לא התפתחה.

אחרי אי-הצלחה זו, החליט האב לנסות את מזלו כשותף בחברה שייצרה ציוד לטחנות. בדייק או פרץ משבר כלכלי. כל חיסכוןותיו של האב, יחד עם חיסכוןות האם, נמוגו כלא היו.

ידיד הנעורים: קלטנברונר (משמאל)

זמן-מה לפני כן השתתף בחברה לייצור מכוונות. שותפו בחברה זו ביזבו את כל הכסף והתאבד. לבסוף פירק האב גם את חברת-המיקרות שלו. במשך שנים רבות עוד שילם עבורה חובות.

אין ספק כי אייכמן הצעיר גדל, על כן, באחירה של צרות כספיות, של קימוצים ודאגות. התנאים הדחוקים גם קיצרו בהרבה את תקופת-לימודיו, דבר שסגר בפניו, לאחר מכן, כל קאריירה במקצוע חופשי.

כמו אדולף היטלר, לא הגיע גם אדולף אייכמן לתעודת-בגרות, שהיתה תנאי לכל קאריירה רצינית בגרמניה ובאוסטריה. אחרי שסיים את כיתה א' בעיר מולדתו הגרמנית, המשיך בלימודיו בבית-הספר היסודי בלינץ האוסטרית, עד גמרי כיתה ד'. עד היום הוא זוכר כי מורתו בבית-הספר היסודי נקראה "העלמה צילינגה".

כנהוג באירופה המרכזית, עבר אייכמן אחרי כיתה ד' לגימנסיה, אך שם למד רק ארבע כיתות. הוא זוכר כמה מן המורים שלו, ואף את התלמידה היחידה בכיתה, בת בשם שפיגל או "שמיגל".

הוא לא הגיע לחמישית של הגימנסיה. תחת זאת העבירו אביו, באמצע מלחמת-העולם, לבית-ספר מיקצועי למיקצועות החשמל והמכוונות. גם שם למד רק שנתיים — שנתיים

בגיל 32, אחרי שילדה חמשה ילדים. פרס מעניין: ההורים נישאו כאשר האם היתה כבר בחודש הששי של הריונה. אדולף אייכמן נולד שלושה חודשים אחרי הנשואין, והנהו על כן במידה מסוימת ילד בלתי-חוקי. אולי עובדה זו, שחשבה לחרפה בהווי הבורגני הקפדני דאז, השפיעה גם היא על גיבוש אופו.